

STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ ŠIKANĚ A ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Dokument je součástí systému prevence rizikového chování školy a je závazným metodickým podkladem pro zaměstnance školy při prevenci a řešení šikany.

1. Účel dokumentu

Strategie předcházení šikaně a školní program proti šikanování stanovují systém prevence, včasného rozpoznávání a řešení šikany a dalších forem agresivního chování ve škole.

Cílem školy je vytvářet bezpečné, respektující a přijímající prostředí, ve kterém se každý žák i zaměstnanec školy může cítit bezpečně a ve kterém není tolerováno násilí, ponižování, zastrašování ani jiné formy ubližování.

Škola postupuje při prevenci a řešení šikany v souladu s platnými právními předpisy, školním řádem a metodickými doporučeními MŠMT.

2. Základní principy

- každý žák má právo na bezpečné prostředí;
- žádná forma šikany není přijatelné chování;
- škola bere každé podezření na šikanu vážně;
- žák, který upozorní na šikanu, nesmí být za toto oznámení trestán ani znevýhodňován;
- škola chrání oběť a poskytuje jí potřebnou podporu;
- škola pracuje také s agresorem a celým třídním kolektivem;
- při řešení šikany je nutné postupovat citlivě, důsledně a s ohledem na bezpečí všech zúčastněných;
- škola spolupracuje se zákonnými zástupci a podle potřeby také s odbornými institucemi;
- škola průběžně vyhodnocuje preventivní opatření a podle potřeby je upravuje.

3. Vymezení šikany

Šikanou se rozumí agresivní chování žáka nebo skupiny žáků vůči jinému žákovi, skupině žáků nebo zaměstnanci školy, které může být opakované, záměrné a které je charakteristické zejména nepoměrem sil, bezmocností oběti a snahou způsobit fyzickou, psychickou, sociální nebo jinou újmu.

Šikana může mít různé podoby a nemusí být vždy na první pohled zřejmá. Opakování je významným znakem, není však jedinou podmínkou pro posouzení závažnosti situace.

3.1 Přímá šikana

- fyzické napadání, strkání, kopání a bití;
- ničení nebo odcizování věcí;
- vyhrožování, vulgární nadávky a zastrašování;
- ponižování, zesměšňování a urážlivé poznámky;
- nucení k určitému jednání;

- záměrné vylučování z kolektivu;
- urážlivá gesta a jiné projevy.

3.2 Nepřímá šikana

- záměrné vyčleňování žáka z kolektivu;
- šíření pomluv;
- manipulace s ostatními žáky;
- přesvědčování ostatních, aby s určitým žákem nekomarádili;
- poškozování sociálního postavení žáka;
- záměrné ignorování nebo izolování.

3.3 Kyberšikana

Kyberšikana představuje formu ubližování prostřednictvím digitálních technologií, zejména sociálních sítí, chatovacích aplikací, e-mailu, online her, skupinových komunikací, fotografií a videí.

Může zahrnovat vytváření falešných profilů, zveřejňování ponižujícího obsahu, vyhrožování nebo opakované obtěžování prostřednictvím digitálních zařízení.

4. Cíle strategie

1. předcházet vzniku šikany;
2. vytvářet bezpečné a respektující klima školy;
3. podporovat pozitivní vztahy mezi žáky;
4. učit žáky řešit konflikty nenásilným způsobem;
5. rozvíjet schopnost žáků požádat o pomoc;
6. zvyšovat schopnost pedagogických pracovníků rozpoznat varovné signály šikany;
7. zajistit rychlou a odbornou reakci školy při podezření na šikanu;
8. chránit oběť před dalším ubližováním;
9. pracovat s agresorem i s celým třídním kolektivem;
10. spolupracovat se zákonnými zástupci;
11. podle potřeby spolupracovat s odbornými a dalšími institucemi;
12. pravidelně vyhodnocovat účinnost preventivních opatření.

5. Bezpečné klima školy

Prevence šikany začíná každodenním fungováním školy. Škola podporuje vzájemný respekt, slušnou komunikaci, respektování odlišností, spolupráci, toleranci, odpovědnost za vlastní jednání, schopnost omluvit se a napravit způsobenou újmu, bezpečné řešení konfliktů a otevřenou komunikaci mezi žáky a dospělými.

Pedagogičtí pracovníci věnují pozornost vztahům ve třídách a při výuce i mimo ni vytvářejí prostředí, ve kterém žáci vědí, na koho se mohou obrátit.

Prevence probíhá nejen v třídnických hodinách, ale průběžně ve výuce, o přestávkách, při odborném výcviku, školních akcích, exkurzích, kurzech a dalších činnostech školy.

6. Odpovědnost jednotlivých pracovníků školy

Ředitel/ka školy odpovídá za vytváření bezpečného prostředí, zajišťuje systém prevence, stanovuje kompetence pracovníků, zajišťuje spolupráci s odbornými institucemi a přijímá opatření při závažných případech.

Školní metodik/metodička prevence koordinuje preventivní aktivity, poskytuje metodickou podporu, podílí se na řešení případů, vede potřebnou dokumentaci a spolupracuje s odbornými institucemi.

Výchovný poradce / poradkyně poskytuje poradenskou podporu žákům, zákonným zástupcům a pedagogům a podle potřeby se podílí na řešení případů.

Třídní učitel/ka sleduje vztahy ve třídě, podporuje pozitivní klima, reaguje na změny v chování žáků a spolupracuje se zákonnými zástupci.

Každý pedagogický pracovník nepřehlíží projevy násilí nebo ponižování, reaguje na podezření na šikanu, předává důležité informace kompetentním pracovníkům a chrání bezpečí žáků.

Na řešení závažnějších případů se podle charakteru situace podílí vedení školy, školní metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel a další pověření pracovníci školy.

7. Preventivní aktivity školy

- třídnické, komunitní a třídní aktivity;
- adaptační aktivity a práce s nově vznikajícími kolektivy;
- preventivní programy, besedy a workshopy;
- výuka zaměřená na vztahy, sociální dovednosti, komunikaci a bezpečné řešení konfliktů;
- aktivity podporující spolupráci a sounáležitost;
- práce školního poradenského pracoviště;
- vzdělávání pedagogických pracovníků;
- aktivity zaměřené na bezpečné používání internetu a digitálních technologií;
- účinný dohled v prostorách školy a při školních akcích.

Konkrétní preventivní aktivity jsou každoročně uvedeny v Preventivním programu školy.

8. Práce s třídním kolektivem

Třídní učitelé a další pedagogové průběžně sledují vztahy mezi žáky. Pozornost je věnována nově vznikajícím kolektivům, změnám ve složení tříd, žákům, kteří se obtížně začleňují, výrazným konfliktům, sociální izolaci jednotlivců, opakovaným konfliktům a změnám chování nebo docházky.

Podle potřeb třídy mohou být využity třídní pravidla soužití, komunitní práce, řízená zpětná vazba, sociometrické či jiné odborné diagnostické nástroje. Pokud se objeví problém, je důležité jej řešit včas a pracovat s celou skupinou, nikoli pouze s jednotlivci.

9. Varovné signály šikany

9.1 Přímé signály

- posměšné a ponižující poznámky, přezdívky a nadávky;
- kritika a zpochybňování žáka nepřátelským nebo pohrdavým způsobem;
- nátlak, vyhrožování nebo panovačné příkazy;
- strkání, rány, kopání nebo jiné fyzické útoky, zejména pokud je oběť neopětuje;
- poškozování nebo krádeže osobních věcí;
- nucení k jednání, které je žákovi nepříjemné nebo ponižující.

9.2 Nepřímé signály

- žák bývá o přestávkách sám nebo je ostatními odmítán;
- vyhledává blízkost učitelů nebo působí nejistě a ustrašeně;
- je smutný, uzavřený, úzkostný nebo se nápadně mění jeho chování;
- nevysvětlitelně se zhoršuje prospěch nebo soustředění;
- dochází ke ztrátám či poškozování věcí nebo oděvu;
- žák mění cestu do školy, hledá důvody pro absenci nebo se škole vyhýbá;
- objevují se nevysvětlená zranění, bolesti hlavy či břicha nebo jiné tělesné obtíže;
- objevují se problémy v online prostředí.

Jednotlivý signál nemusí automaticky znamenat šikanu. Vždy je nutné posuzovat situaci v širším kontextu a všimnout si zejména netypických změn v chování.

10. Rozdíl mezi škádlením a šikanováním

Oblast	Škádlení	Šikanování
Vztah	rovnocenný, obě strany mohou interakci ovlivnit	nerovnováha sil, oběť se neumí nebo nemůže účinně bránit
Záměr	legrace, kontakt, dobrá nálada	ublížit, ponížit, zastrašit nebo získat převahu
Hranice	jsou respektovány; lze říci „stop“	hranice jsou překračovány i přes nesouhlas oběti
Emoce	radost, pobavení, případně krátké naštvání	strach, stud, bolest, bezmoc
Dopad	zpravidla nevede k dlouhodobému znehodnocení druhého	může vést k úzkosti, ztrátě důvěry a strachu ze školy

11. Co má udělat žák, který se setká se šikanou

- Žák nemusí situaci řešit sám. Může se obrátit na rodiče, třídního učitele, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo jiného dospělého ve škole, kterému důvěřuje.
- Pokud je svědkem šikany, je důležité situaci oznámit. Oznámení šikany není žalování. Je to způsob, jak chránit sebe nebo druhého člověka.
- Pokud ubližování probíhá na internetu, je vhodné uchovat zprávy, fotografie, videa nebo jiné důkazy a oznámit situaci dospělému.

- Žák nemusí sám vstupovat do fyzického konfliktu s agresorem; bezpečnější je přivolat dospělého.

12. Postup při podezření na šikanu

13. zajistit okamžité bezpečí ohroženého žáka a zabránit pokračování ubližování;
14. informovat třídního učitele, školního metodika prevence nebo vedení školy;
15. předběžně posoudit závažnost, formu a naléhavost situace;
16. citlivě získat informace od osoby, která na problém upozornila, a od oběti;
17. vyhledat vhodné svědky a vést s nimi individuální rozhovory;
18. neprovádět veřejnou konfrontaci oběti s podezřelým agresorem;
19. zajistit průběžnou ochranu oběti;
20. samostatně pracovat s dalšími účastníky a podle potřeby s podezřelými agresory;
21. informovat zákonné zástupce podle charakteru a závažnosti případu;
22. podle potřeby zapojit školské poradenské zařízení, další odborníky, OSPOD nebo Policii České republiky;
23. přijmout odpovídající výchovná a organizační opatření;
24. pracovat s celým třídním kolektivem;
25. situaci následně sledovat a ověřovat, zda šikana skutečně ustala.

13. Zásady při vyšetřování

- chránit oběť a nebagatelizovat oznámení;
- jednat rychle, citlivě a diskrétně;
- posuzovat situaci z více zdrojů;
- vést rozhovory pokud možno individuálně;
- neprovádět konfrontaci oběti s agresorem;
- chránit důvěrnost získaných informací;
- podstatné skutečnosti a přijatá opatření řádně dokumentovat;
- postupovat tak, aby nedocházelo k další traumatizaci oběti ani k prohlubování konfliktu.

14. Krizový postup při závažné a pokročilé šikaně

Při závažném případě, bezprostředním ohrožení zdraví nebo při výbuchu skupinového násilí je prioritou bezpečí a okamžité zastavení násilí.

26. okamžitě zastavit násilí a zajistit bezpečí oběti;
27. přivolat dalšího pedagogického pracovníka a informovat vedení školy;
28. podle potřeby zajistit lékařskou pomoc;
29. zabránit dalšímu kontaktu oběti s agresorem a podle situace zabránit domluvě účastníků na společné výpovědi;
30. informovat zákonné zástupce;
31. podle povahy případu kontaktovat Policii České republiky, OSPOD nebo odbornou pomoc;
32. provést individuální zjišťování skutečností a řádně je dokumentovat;
33. přijmout ochranná, výchovná a organizační opatření;
34. zajistit následnou odbornou a třídní intervenci a dlouhodobě sledovat situaci.

V případě podezření, že jednání může naplňovat skutkovou podstatu přestupku nebo trestného činu, postupuje škola podle platných právních předpisů a příslušných metodických postupů.

15. Ochrana oběti

Oběť musí být chráněna před dalším ubližováním. Podle situace může škola zajistit zvýšený dohled, upravit organizaci pohybu žáka ve škole, zajistit bezpečný kontakt s dospělou osobou, nabídnout psychologickou nebo poradenskou podporu, informovat zákonné zástupce a zajistit odbornou pomoc.

Cílem není pouze ukončit konkrétní incident, ale obnovit pocit bezpečí a důvěry.

16. Práce s agresorem

Škola pracuje také s žákem, který se šikany dopouští. Podle závažnosti situace může být využit individuální pohovor, výchovné opatření, spolupráce se zákonnými zástupci, individuální výchovný plán, odborná intervence nebo spolupráce se školským poradenským zařízením.

Cílem je zastavit nevhodné chování, vést žáka k odpovědnosti za jednání a zabránit jeho opakování.

17. Práce s třídou po zjištění šikany

Škola nezaměřuje svou práci pouze na oběť a agresora. Po řešení případu je podle potřeby provedena práce s celým třídním kolektivem. Může zahrnovat obnovu bezpečného prostředí, pojmenování pravidel, podporu respektující komunikace, práci s emocemi, posílení spolupráce, práci s přihlížejícími žáky a odbornou intervenci.

18. Šikana zaměřená na pedagogického pracovníka

Škola nepřehlíží ani situace, kdy je agresivní chování zaměřeno proti učiteli nebo jinému zaměstnanci školy. Zaměstnanec informuje vedení školy, škola zajistí jeho bezpečí, situaci prověří a podle potřeby přijme opatření, informuje zákonné zástupce a využije odbornou pomoc.

19. Kyberšikana

- žáci jsou vedeni k respektování soukromí a k bezpečnému používání digitálních technologií;
- bez souhlasu nezveřejňují fotografie, videa ani jiné citlivé informace o druhých;
- při závažném jednání uchovávají zprávy, fotografie, videa nebo jiné důkazy;
- podezření na kyberšikanu oznámí dospělému;
- škola postupuje obdobně jako u jiných forem šikany a podle povahy případu spolupracuje se zákonnými zástupci a odbornými institucemi.

20. Spolupráce se zákonnými zástupci

Škola považuje zákonné zástupce za důležité partnery při prevenci i řešení šikany. Zákonní zástupci jsou informováni o pravidlech školy, možnostech prevence, způsobu oznámení podezření na šikanu,

významných zjištěních týkajících se jejich dítěte a o přijatých opatřeních v rozsahu, který umožňují právní předpisy.

Při řešení případu škola podle potřeby spolupracuje s rodinou oběti i s rodinou žáka, který se nevhodného jednání dopustil.

21. Spolupráce s odbornými institucemi

Podle závažnosti případu může škola spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, školským poradenským zařízením, orgánem sociálně-právní ochrany dětí, Policií České republiky, zdravotnickými a psychologickými službami a dalšími odbornými organizacemi.

22. Dokumentace a evidence

- oznámení nebo podněty k podezření na šikanu;
- významná zjištění a záznamy o jednáních;
- přijatá ochranná, výchovná a organizační opatření;
- spolupráce se zákonnými zástupci;
- spolupráce s odbornými institucemi;
- následné vyhodnocení situace.

Dokumentace je vedena způsobem odpovídajícím platným právním předpisům, včetně pravidel ochrany osobních údajů.

23. Vyhodnocování strategie

Škola každoročně vyhodnocuje účinnost preventivních opatření. Vyhodnocovány jsou zejména výskyt konfliktů a případů šikany, podněty od žáků a zákonných zástupců, klima tříd, účinnost preventivních programů, potřeby pedagogických pracovníků a spolupráce s odbornými institucemi.

Školní metodik prevence ve spolupráci s třídními učiteli a výchovným poradcem podle potřeby využívá zpětnou vazbu, rozhovory, dotazníky nebo jiné vhodné nástroje. Výsledky slouží k úpravě prevence pro další období.

24. Kontaktní osoby ve škole

Viz Program poradenských služeb

25. Informace pro žáky

Když se ti někdo posmívá nebo ti ubližuje, nezůstávej na problém sám/sama. Řekni to rodičům, učiteli, třídnímu učiteli, školnímu metodikovi prevence, výchovnému poradci nebo jinému dospělému ve škole, kterému důvěřuješ.

Pokud ubližování probíhá na internetu, uchovej zprávy, fotografie nebo jiné důkazy a oznam situaci dospělému.

Když vidíš, že někdo ubližuje spolužákovi, neignoruj to. Nemusíš se agresorovi postavit sám/sama. Můžeš situaci oznámit dospělému a pomoci tak spolužákovi získat ochranu.

Říct o šikaně není žalování. Je to pomoc člověku, kterému někdo ubližuje.

26. Informace pro rodiče

Rodiče by měli věnovat pozornost zejména náhlým změnám nálady, chování, školního prospěchu, docházky, vztahu ke škole, vztahů se spolužáky, používání mobilu a internetu nebo běžného fungování dítěte.

Pokud má rodič podezření, že jeho dítěti někdo ubližuje, doporučuje se obrátit na školu co nejdříve a předat konkrétní informace o tom, co se stalo, kdy a kde k tomu dochází, kdo byl přítomen, jak často se situace opakuje, zda existují zprávy, fotografie nebo jiné důkazy a jak dítě situaci prožívá.

27. Závěrečná ustanovení

Tato Strategie předcházení šikaně a školní program proti šikanování je součástí systému prevence rizikového chování školy.

Dokument je závazným metodickým podkladem pro zaměstnance školy při prevenci a řešení šikany.

Dokument je pravidelně vyhodnocován a podle potřeby aktualizován.

Aktuální verze dokumentu je zveřejněna na webových stránkách školy.

28. Použité metodické a právní zdroje

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, č. j. MSMT-21149/2016.
- Metodické doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21291/2010-28, včetně tematické přílohy Školní šikana.
- Platné právní předpisy upravující oblast školství, ochrany dětí, bezpečnosti a ochrany zdraví a ochrany osobních údajů.
- Starší školní programy školy byly využity jako podklad pro zachování praktických postupů, diagnostických signálů a rozlišení škádlení a šikany.

Zpracovala: Mgr. Bc. Lucie Bílková, DiS., metodik prevence
V Benešově 25.8.2026